pasimatė tinkuotos mūro sienos dalis, kuri nusitęsė už šurfo ribų ŠR kryptimi. Šurfe permaišytos žemės-griuvenų sluoksnis buvo kasamas iki 205–210 cm gylio. Iki šio gylio buvo ir minėta mūro siena. Po permaišytos žemės-griuvenų sluoksniu šurfo ŠV pakraštyje pasimatė supuvusių grindų likučiai, o po jais įžemis – balkšvas smėlis.

Šurfe 3 permaišytos žemės-griuvenų sluoksnis buvo kasamas iki 80 cm gylio. Kasant jį, šurfo ŠV kampe, 30 cm gylyje pasimatė mūro fragmentai, sukietėjusio kalkių skiedinio. Todėl ties šurfo ŠV pakraščiu daryta 50x100 cm dydžio pratąsa ŠV kryptimi. Ją iškasus paaiškėjo, kad tai buvusio pastato pamatų dalis, kurių aukštis 96 cm. Pamatai apie 40–45 cm įleisti į įžemį. Permaišytos žemės-griuvenų sluoksnio ir įžemio riboje centrinėje šurfo dalyje, 80–85 cm gylyje rasta suardyta žmogaus kaukolė. Už 45 cm į Š rastas jos apatinis žandikaulis, o PR kampe rastas mentikaulis.

Žvalgomųjų archeologinių tyrinėjimų metu aptikti čia stovėjusio jau minėto namo pamatų fragmentai. Kai kur jie mūryti iš plytų, kitur lieti iš kalkių skiedinio. Tirtuose šurfuose vertingo archeologinio sluoksnio nerasta. Tačiau kaip minėta, šurfe 3 rasta suardyta kaukuolė. Tiksliau pasakyti iš kur ji, sunku. Gali būti, kad anksčiau šioje teritorijoje buvo kapinės ar pavieniai palaidojimai. Tai liudija ir šios valdos kieme jau anksčiau rasti žmogaus griaučių likučiai (šį faktą nurodė p. E. Skrebė, šiame kieme kasęs vandens surinkimo duobę). Deja, šių palaidojimų chronologiją sunku apibūdinti. Palaidojimai, matyt, suardyti statant čia stovėjusį namą.

Ateityje šioje teritorijoje atliekant žemės judinimo ar statybos darbus, būtina archeologo priežiūra.

ARCHAEOLOGICAL SURVEY AT UŽUPIO STREET 11, VILNIUS

In May 2000, a surveying archaeological investigation was performed on the site of the former house situated at Užupio street 11. Three test pits with the total area of 9.5 m^2 were explored. It was found that the foundation of the house was made of bricks jointed with white-lime. A destroyed human skull and shoulder-blade were found in the test pit 3.

No valuable archaeological layer was found at the examined site.

ŽVALGYMAI IR TYRINĖJIMAI ŠIAULIUOSE, TILŽĖS G. NR. 157

Audronė ŠAPAITĖ

2000 06 09 centrinėje Šiaulių miesto aikštėje, žaliame plote greta Dramos teatro buvo pradėtas statyti naujo Vilniaus banko filialo pastatas. Numatomas pastato adresas – Tilžės g. Nr. 157.

Šiaulių miesto kultūrinis sluoksnis buvo tyrinėtas 1997 ir 1998 metais (*ATL 1996 ir 1997 metais,* V., 1998, p. 414–417; *ATL 1998 ir 1999 metais,* V., 2000, p. 468–471). Prie pat statybai aptvertos teritorijos

1997 m. archeologinių žvalgomųjų tyrimų metu iškastame šurfe 24 užfiksuotas 2,1 m storio kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta koklių ir keramikos šukių, datuojamų XVII a.

Šiaulių miestas neturi nei archeologijos, nei urbanistikos paminklo statuso, todėl buvo tiesiog susitarta su projekto autoriumi ir darbų vykdytoju, kad archeologui bus leista užfiksuoti kasimo darbus ir susirinkti radinius. Žvalgymo tikslas buvo išsiaiškinti, ar šioje Šiaulių vietoje yra vertingas archeologinis kultūrinis sluoksnis.

2000 06 16–2000 11 28 iškasta viena pamatų duobė, žvalgytas 1546,5 m^2 dydžio duobės plotas ir komunikacinės trasos. Kasta mechanizuotai, buvo fiksuojami kasimo darbai ir renkami radiniai.

Iki I Pasaulinio karo šioje vietoje buvo gyvenamų namų ir parduotuvių kvartalas, ribojantis centrinę miesto aikštę iš PV pusės. Žinoma, kad viename name buvo įsikūrusi „Laucevičiaus aptieka“. 1915 m. namai sudegė. Tarpukaryje pastatai buvo atstatyti ir išstovėjo iki II Pasaulinio karo pabaigos, kai buvo sugriauti bombardavimų metu. Nuo karo iki šių dienų būsimo banko pastato vietoje buvo skveras, suformuotas išvalius subombarduotų pastatų griuvėsius.

Visame pamatų duobės plote beveik ištisai buvo pastatų pamatiniai akmenys, raudonos plytos, vėlyva (XIX–XX a.) keramika, kokliai ir įvairios buitinės šiukšlės. Tarp jų pasitaikė pavienių senesnių radinių: geležinis raktas puošnia galvute (37:1 pav.), žaliai glazūruoto plokštinio koklio fragmentas, molinė pypkė žalvariu kaustytais angos pakraščiais (37:2 pav.). Sluoksnis su tokio pobūdžio radiniais tęsėsi iki 1–1,2 m gylio. Jį nukasus, didesnėje pamatų duobės dalyje atsidengė įžeminis molis. Keliose vietose buvo giliau besitęsiančios duobės su vėlyvais radiniais. Vienoje iš jų įžemis nepasiektas ir pamatų duobės dugne, 3 m gylyje. Šioje duobėje rastas uždarytas vaistų buteliukas su turiniu, XIX a. antra puse – XX a. pradžia datuojami kokliai.

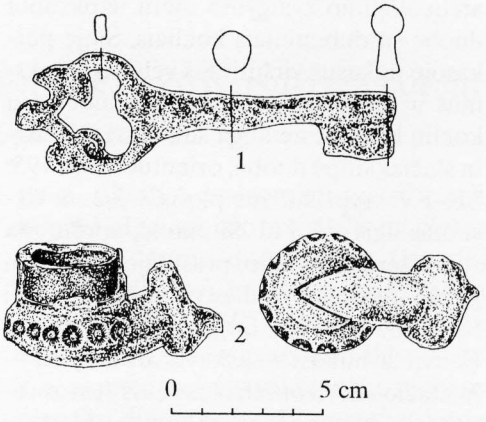

37 pav. Radiniai: 1 – geležinis raktas, 2 – molinė pypkė žalvariu kaustyta anga. *H. Ostašenkovo pieš.*
Fig. 37. Finds: 1 – iron key, 2 – clay pipe with brass-bound hole.

P ploto dalyje buvo atkastos rūsio, sudaryto iš kelių patalpų, liekanos. Jo sienos sumūrytos iš raudonų 23–28x13–17x5,5–7 cm dydžio plytų ir stambių neskaldytų akmenų, surištos kalkiniu skiediniu, patalpos tarpusavyje sujungtos arkiniais praėjimais. Keliose vietose išlikęs sienų jungimas su skliautuotomis lubomis. Rūsio vidus užverstas žemėmis su vėlyvomis buitinėmis šiukšlėmis. Vilniaus banko statybos metu beveik visas rūsys, datuojamas XVIII a., sugriautas, pora likusių sienų užkasta.

Pamatų R duobės pusėje užfiksuotos dar vieno rūsio sienos su skliautų liekanomis.

Jos buvo nutinkuotos baltai, labai tvirtai surištos skiediniu.

Ploto V dalyje atkasus duobę su XVI–XVII a. dubeniniais ir plokštiniais kokliais, pradėti išsamūs archeologiniai tyrinėjimai. Jų metu buvo iškastos 2 perkasos.

Perkasa 1 buvo 14 m² dydžio, ji apmatuota požeminių garažų vietoje, kur archeologinio žvalgymo metu užfiksuota duobė su dubeniniais kokliais. Šioje perkasoje nukasus viršutinius vėlyvus sluoksnius ir pilką maišytą žemę su dubeninių koklių kvadratine anga šukėmis, atidengta stačiakampė duobė, orientuota 15–195° ŠR–PV kryptimi. Jos plotis – 3,2 m, fiksuotas ilgis – 2,8 m. Ši duobė, aprėminta rudo įžeminio molio, prasidėjo 1,4–1,9 m gylyje (paviršius įdubęs viduryje) ir tęsėsi iki 3 m. Duobės dugną iš trijų pusių (ketvirta nukasta ekskavatoriumi) ribojo stačios horizontaliai sudėtos storos sudegusios lentos, viename kampe paremtos tašytu rąstu. 2,75 m ir 2,9 m gylyje užfiksuoti 2 sudegusių horizontaliai suguldytų lentų klojiniai. Visa duobė buvo užpildyta tamsia maišyta žeme, skirtingų spalvų ir birumo moliu. Čia buvo daug angliukų, perdegusio kieto molio gabalų su koklių atspaudais. Surinkta šiek tiek keramikos, keli plokštiniai kokliai ir labai daug dubeninių koklių kvadratine anga šukių (iš viso P1 – 2477 fragmentai). Kai kurie dubeninių koklių dugneliai puošti rozetėmis ar glazūruoti (38 pav.). Plokštiniai kokliai gaminti vietinių meistrų – su gana negrabiai padaryta, bet savita fasadinės plokštės puošyba. Be koklių ir keramikos tyrinėtoje duobėje rastas sidabrinis Žygimanto Augusto denaras (kaldintas 1545–1563 m.), iš metalo lydinio pagamintas verpstukas, geležinis raktas, žalvarinis spurgelis.

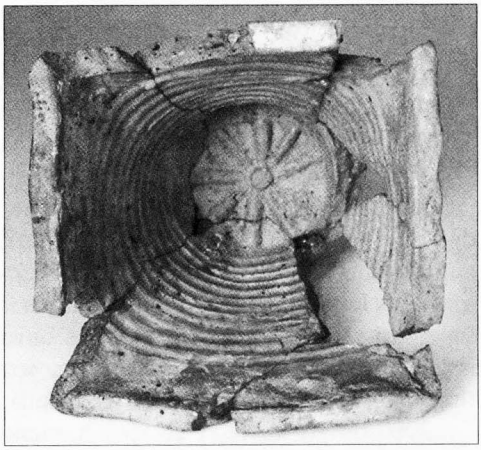

38 pav. Šiauliuose, Tilžės g. Nr. 157, perkasoje 1 rastas dubeninis koklis. *J. Siliūnaitės nuotr.*
Fig. 38. A bowl-shaped tile found in the trench 1 at Tilžė street 157, Šiauliai.

Greičiausiai ši duobė yra pastato rūsys, o sudegusių lentų klojiniai – grindų liekanos. Į rūsį suversta sugriuvusi dubeninių koklių krosnis. Pagal monetą, koklius ir keramiką šis rūsys datuojamas XVI a. viduriu – antra puse.

Perkasa 2 buvo 12 m² dydžio, ji iškasta Vilniaus banko pastato pamatų duobės P kampe, žvalgymo metu užfiksuoto XVIII a. rūsio liekanų plote. Perkasoje atidengta trečia rūsio patalpa. Ji buvo naudota XX a., dalis patalpos perstatyta. Vidus užpiltas žemėmis su XX a. pradžios radiniais.

2000 m. archeologiniai tyrinėjimai Šiauliuose, Tilžės g. Nr. 157 sklype parodė, kad jau XVI a. antroje pusėje Šiaulių centre stovėjo pastatai, šildomi koklinėmis krosnimis ir turėję rūsius. Kasinėjimai patvirtino ankstesnes išvadas, kad nors miesto kultūrinis sluoksnis yra smarkiai suardytas, jį tyrinėjant galima gauti vertingos informacijos, todėl jis yra saugotinas.

SURVEY AND INVESTIGATION AT TILŽĖS STREET 157, ŠIAULIAI

The archaeological survey and investigation were carried out at Tilžės street 157, Šiauliai between June 16, 2000 and November 28, 2000. The area of 1546.5 m^2 was surveyed and the area 26 m^2 was explored. In the foundation pit of the future house, the 1–1.2 m thick layer dated to the 19th – early 20th century as well as the remains of a cellar dated to the 18th century were found. In the trench 1, the cellar dated to the middle – the second half of the 16th century with a wooden floor and a destroyed tile stove in it was investigated. In the trench 2, the premises of a cellar dated to the 18th century and reconstructed in the 20th century was fixed.

TYRINĖJIMAI VILNIUJE, LIGONINĖS IR ODMINIŲ GATVĖSE

Andrius VAICEKAUSKAS

2000 m. Vilniuje, **Ligoninės g. Nr. 7,** buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai, iškasti 3 šurfai. Pirmosios istorinės žinios apie šią posesiją yra iš 1684 metų. 2000 m. ištirtas 33,8 m^2 plotas, nustatytas 2,1–2,54 m storio kultūrinis sluoksnis. Šurfuose 1, 2, 3 aptikti Antrojo pasaulinio karo metu nugriauto klasicistinio pastato pamatai. Architektūrinių tyrimų duomenimis (architektas-tyrėjas R. Račinskas), šurfuose atkasti mūrai datuoti XVIII a. pabaiga – XIX a. pradžia. Archeologinių tyrinėjimų metu nustatyta, kad šis pastatas PR dalyje turėjo rūsį, kurio liekanos aptiktos šurfe 1. Šurfuose 2 ir 3 rūsio pėdsakų neaptikta. Sprendžiant pagal atkastų mūrų išsidėstymą, pastato vidinis plotis ŠV–PR kryptimi buvo 7,2 m. Archeologiškai vertingas sluoksnis buvo sunaikintas anksčiau sklype vykusių žemės ir statybos darbų metu, aptikti vien supiltiniai sluoksniai. Tik šurfe 3, tarp atkasto klasicistinio pastato pamatų, buvo aptiktas nesuardytų kultūrinių sluoksnių, datuotinų XVI a. antrąja puse – XVII a. pabaiga, fragmentas.

2000 m. Vilniuje, sklype **Odminių g. Nr. 14** buvo atlikti archeologiniai tyrinėjimai, iškasti 6 žvalgomieji šurfai ir tyrinėtas 1. Iš viso ištirtas 80,78 m^2 plotas. Istorinių tyrimų duomenimis (istorikė A. Racevičienė) nustatyta, kad XIX a. pradžioje XVI–XVIII a. dokumentus, galėjusius suteikti žinių apie šio sklypo istoriją, pametė cariniai valdininkai, todėl seniausios žinios apie 817 posesiją, kuriai priklausė ir dabartinis sklypas Odminių g. Nr.14, yra iš 1770 m. Vilniaus magistrato kronikinės knygos. Šioje knygoje aprašant posesiją, minimi tik mediniai kaimyniniai namai. XVIII a. antros pusės Vilniaus vyskupo jurizdikos ir miestui priklausančių namų inventoriai taip pat rodo tankų, bet daugiausia medinį šios vietovės užstatymą.

2000 m. archeologinių tyrinėjimų metu žvalgomieji šurfai 1 ir 2 buvo iškasti 1858–1867 m. pastatyto vienaaukščio namelio pirmojo aukšto patalpose, šurfai 3 ir 4 – sklypo ŠR dalyje, šurfai 5 ir 6 – sklypo PV dalyje. Šurfų 3 ir 4 vietose vėliau ištirtas plotas 1. Aptiktas 3,6–4 m storio kultūrinis sluoksnis. Šurfuose ir tyrinėtame plote 1 virš įžemio slūgsojo 0,5–1 m storio durpių sluoksnis, rodantis, kad ši